

УДК 780.616.432:78.02|94:008(=161.2)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/84-2-19>

Леся МУЗИКА,

orcid.org/0000-0002-8825-2282

*викладач кафедри методики музичного виховання та диригування
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна) lesia.muzyka@pnu.edu.ua*

Ярослава БАРДАШЕВСЬКА,

orcid.org/0000-0002-2315-9757

*кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри методики музичного виховання та диригування
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна) yaroslava.bardashevaska@pnu.edu.ua*

ТВОРЧА ПОСТАТЬ ВСЕВОЛОДА ЗАДЕРАЦЬКОГО У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ФОРТЕПІАННОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

Досліджено творчий шлях українського композитора Всеволода Петровича Задерацького, узагальнюються різні аспекти його діяльності, проаналізовані основні етапи творчого розвитку та розглянута специфіка створення окремих композицій. Для цього використовується контекстуальний підхід до вивчення творчої особистості митця, враховуючи біографічні та соціально-історичні чинники, котрі вплинули на формування його творчого методу. Через стилістичний аналіз прослідковано еволюцію фортепіанного стилю композитора, увіражено стильову специфіку його пізньої фортепіанної творчості та індивідуально-авторські особливості піаністичного стилю. Виокремлено значення спадщини В. Задерацького для подальших досліджень, спрямованих на його творчість і розкриття її внеску у розвиток вітчизняної культури.

Творчість В.П. Задерацького включає в себе різноманітні фортепіанні цикли різних жанрових спрямувань, кожен з яких відрізняється оригінальним втіленням ідеї. Умовно їх можна розділити на дві групи: поліфонічні фортепіанні цикли і цикли фортепіанних мініатюр. Окремо виділяються дитячі фортепіанні композиції, котрі мають своє практичне призначення і своєрідність. Розглянуто окремі зразки фортепіанних творів митця. Поліфонічний цикл «24 прелюдії і фуги» відображає цікавий приклад поліфонічного та гармонійного мислення. У творі органічно поєднані поліфонія та гомофонна фактура, складні гармонії та ясна тональність, елементи авангарду та народні мотиви. Формування індивідуального композиторського стилю розглядається на прикладі перших фортепіанних циклів, у котрих після авангардистських сонат В. Задерацький звертається до естетики імпресіонізму. Дитячі фортепіанні концерти В. П. Задерацького створюють враження повноцінних концертних полотен, насичених епізодами відкритої віртуозності, яскравими контрастами фактур та експресивними каденціями. Однак, характер інтонаційного строю, а головне – музичного тексту сольної партії, повністю відповідають дитячому сприйняттю та можливостям. Творчість Задерацького відображає широкий спектр значень слова «стиль» – від барокового протиставлення до визначення сучасного поняття індивідуально-авторського стилю композитора.

Ключові слова: *Всеволод Задерацький, композитор, музика, фортепіанне виконавство, українська культурна спадщина.*

Lesia MUZYKA,

orcid.org/0000-0002-8825-2282

*Lecturer at the Department of Methodology of Musical Education and Conducting
Educational-scientific Institute of Arts of the Vasil Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) lesia.muzyka@pnu.edu.ua*

Yaroslava BARDASHEVSKA,

orcid.org/0000-0002-2315-9757

*Candidate of Art Studies, Assosiat Professor,
Assosiat Professor at the Department of Methodology of Musical Education and Conducting
Educational-scientific institute of Arts of the Vasil Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) yaroslava.bardashevaska@pnu.edu.ua*

THE CREATIVE PERSONALITY OF VSEVOLOD ZADERATSKY IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF PIANO ART IN UKRAINE

The article examines the creative path of Ukrainian composer Vsevolod Petrovych Zaderatsky, summarises various aspects of his activity, analyses the main stages of his creative development and considers the specifics of creating individual compositions. For this purpose, a contextual approach to the study of the artist's creative personality is used, taking into account biographical and socio-historical factors that influenced the formation of his creative method.

The stylistic analysis traces the evolution of the composer's piano style, highlights the stylistic specificity of his late piano works and individual authorial peculiarities of his piano style. The significance of V. Zaderatsky's heritage for further research aimed at his work and the disclosure of its contribution to the development of national culture is highlighted.

The works of V.P. Zaderatsky include a variety of piano cycles of different genres, each of which is distinguished by an original embodiment of the idea. They can be divided into two groups: polyphonic piano cycles and cycles of piano miniatures. Separately, there are children's piano compositions that have their own practical purpose and originality.

We will consider some samples of the artist's piano works. The polyphonic cycle '24 Preludes and Fugues' reflects an interesting example of polyphonic and harmonic thinking. The work organically combines polyphony and homophonic texture, complex harmonies and clear tonality, avant-garde elements and folk motifs. The formation of an individual composer's style is examined on the example of the first piano cycles, in which, after the avant-garde sonatas, V. Zaderatsky turns to the aesthetics of impressionism. V.P. Zaderatsky's children's piano concertos create the impression of full-fledged concert canvases, full of episodes of open virtuosity, vivid contrasts of textures and expressive cadences. However, the nature of the intonation structure, and most importantly, the musical text of the solo part, fully correspond to children's perception and capabilities. Zaderatsky's work reflects a wide range of meanings of the word 'style' - from the Baroque opposition to the definition of the modern concept of the composer's individual authorial style.

Key words: Vsevolod Zaderatskyi, composer, music, piano performance, Ukrainian cultural heritage.

Постановка проблеми. Всеволод Петрович Задерацький – одна з яскравих творчих постатей, чия спадщина, на жаль, залишилася недооціненою в пам'яті нащадків, хоча ще в середині ХХ століття його музика, визнана світовою культурною громадськістю, звучала на різних фестивалях Західної Європи та США. Його твори видавалися у престижному видавництві "Peters", а його ім'я включено до всесвітньої Англійської енциклопедії "Groups". Варто відзначити, що протягом трьох десятиліть у Києві та Львові продовжують видаватися твори Задерацького, а його фортепіанна, скрипкова і камерно-вокальна музика стали невід'ємною частиною навчального репертуару Київської та Львівської консерваторій. Появилися й перші наукові праці, автори яких намагалися розглянути умови формування стилістичного смаку одного з перших українських авангардистів, а також життєві обставини, котрі вплинули на становлення його композиторського стилю в такий складний і неоднозначний історичний період ХХ століття.

Аналіз досліджень. Ініціатором вивчення спадщини композитора слід назвати В. Клину, що опублікував у книзі «Українська радянська фортепіанна музика» (1980) нарис, присвячений циклу 24 прелюдій для фортепіано, в котрому, крім усього іншого, зазначив ряд стилістичних особливостей творчості В. П. Задерацького. Окрім того, професоркою Одеської державної музичної академії ім. А. В. Нежданової С. В. Мірошніченко у збірнику статей «Музичне мистецтво і культура. Науковий вісник ОДМА ім. А. В. Нежданової»

була опублікована наукова стаття «Тематична «аура» в поліфонічному творі (на прикладі багатотемної фуги В. П. Задерацького)».

Серед музикознавчих робіт, присвячених творчості композитора, виділяється дисертаційне дослідження професорки та завідувачки кафедри спеціального фортепіано Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського Н. О. Лукашенко «Стильові основи фортепіанної поезики В. П. Задерацького» (2011). Дисертація присвячена розкриттю значення контекстуального підходу до вивчення творчої особистості В. П. Задерацького. Однак, у цій роботі визначення стилістичного підходу Задерацького розглядається в історичному контексті з опорою на виконавський аналіз саме камерно-вокальної творчості композитора, що стало актуальним напрямком цього дослідження.

Мета статті полягає у висвітленні впливу історичних подій на формування стилю композитора Всеволода Задерацького та виявленні особливостей виконавських вимог у його фортепіанних творах. Серед завдань – окреслити соціально-історичні та біографічні чинники, котрі вплинули на розвиток творчого методу Задерацького.

Виклад основного матеріалу. Творчий шлях Всеволода Петровича Задерацького (1891–1953) охоплював різноманітні області музичної сфери: від композиторства до виконавства, від педагогіки до диригентської діяльності. Його спадщина залишалася маловідомою протягом довгих років після його смерті. Однак на початку ХХІ століття відбулося справжнє відкриття творчості цього великого

митця, особливо під час фестивалю у Львові, де він завершив свої дні.

Багато рукописів композитора було відновлено та проаналізовано, а його біографію ретельно досліджено, включаючи фрагменти листування та особисті спогади, завдяки старанням його сина, В. В. Задерацького – відомого музикознавця, музичного активіста та педагога. Дружина композитора, В. В. Перлова-Задерацька, також активно долучилася до цього процесу, сприяючи складанню повного переліку творів митця.

Майбутній композитор народився у місті Рівне в родині відомого залізничного інженера. Батько, українець із Черкащини, був призначений на Волинь для будівництва залізничної станції у Здолбунові та пізніше став професором і завідувачем кафедри в Київській політехніці. Мати, польська дворянка, була відомою піаністкою і першою вчителькою музики свого сина. Дитячі та юнацькі роки Всеволода пройшли в Курську, куди родина переїхала у 1897 році. У 1910 році він вступив на юридичний факультет Московського університету та одночасно навчався в Московській консерваторії, де пройшов повний курс навчання за спеціальностями фортепіано, композиція та оперно-симфонічне диригування. У 1916 році він закінчив навчання в університеті. Однак, через мобілізацію до діючої армії у зв'язку з Першою світовою війною, випускні іспити у консерваторії не встиг пройти. В. Задерацький служив спочатку як офіцер царської армії, а пізніше – армії Денікіна. У 1920 році його разом з іншими денікінцями передали під суд до Ф. Дзержинського та засудили до страти. Перед виконанням вироку В. Задерацькому була надано можливість грати на фортепіано. Музика розчулила «залізного Фелікса», котрий зберіг музиканту життя, проте з обмеженням на проживання у Рязані.

У житті композитора мав місце ще один випадок, котрий став початком подальших переслідувань з фатальними наслідками для його майбутнього. У 1915–1916 роках він був викладачем музичної літератури та викладав гру на фортепіано спадкоємцю престолу, цесаревичу Олексію.

У 1923 році Всеволоду Задерацькому було дозволено завершити навчання у Московській консерваторії та отримати диплом піаніста, теоретика та диригента. З середини 1920-х років він активно займався композиторською та виконавською діяльністю. Як обдарований піаніст з виразною індивідуальною манерою виконання, він часто виступав із сольними концертами, проте у 1926 році його затримали, і весь його творчий доробок з початкового періоду діяльності було

повністю знищено. Найбільш ранні композиції, що збереглися до наших днів, датовані 1928 роком. Ці записи вдалося зберегти лише завдяки тому, що, очікуючи наступного арешту, він передавав їх друзям або надійно приховував.

Після звільнення з першого ув'язнення, Задерацький створює свої перші дві фортепіанні сонати, котрі характеризуються суворою гармонійною мовою та вираженим похмурим настроєм, відображаючи неспокійний та надломлений емоційний стан композитора. Образний склад обох сонат відтворює трагічні аспекти життєвих перипетій, котрі переживав композитор перед їх створенням. Суттєвою є циклічна співвіднесеність двох перших фортепіанних сонат, що виражається у використанні каденції Першої сонати та початку Другої. Музичний стиль композитора у цих сонатах є ілюстративним, що відзначається встановленням системи авторського мислення, котра буде характерною для більшості його наступних творів.

У своєму циклі «24 прелюдії», котрий був створений у 1934 році, Задерацький використовує подібний підхід, поєднуючи музичні твори у субцикли через звуковисотний зв'язок між каденцією попередньої та початком наступної прелюдії.

У 1926 році, після другого арешту, Задерацький вчинив невдалу спробу самогубства у рязанській тюрмі. У 1929 році його звільнили з дозволом на проживання у Москві, де він працював композитором на радіо. Протягом цього періоду він створив оперу «Кров і вугілля» (загублена), симфонію «Фундамент», фортепіанні цикли «Зошит мініатюр», «Порцелянові чашки» та інші. Вже в цих творах помітна близькість Задерацького до авангарду, що спричинило критику за формалізм і погіршило його становище. За участь в Асоціації сучасної музики, очолюваній іншим українським композитором Б. Лятошинським, і популяризацію творів таких авторів, як Д. Мійо, А. Берг, А. Онеггер та П. Хіндеміт, його вислали з Москви до Ярославля, де в 1937 році втретє заарештували і вислали на Колиму на 10 років без права на листування. У складних умовах ув'язнення, коли писати було заборонено і музичних інструментів не було, він створив фортепіанний цикл з 24 прелюдій і фуг. П'єси цього циклу були записані олівцем на телеграфних бланках і аркушах з блокноту в клітинку, з яких він виготовив нотний папір. Задерацький став першим композитором після Й. С. Баха, який створив цикл «24 прелюдії і фуги» у всіх тональностях. Він не лише передбачив майбутній розвиток музики, зокрема поліфонічної, але і втілював багато експериментальних, новаторських ідей у майже тригодинному циклі, що складається

з 12 мажорних і 12 мінорних прелюдій та фуг, розташованих за кварто-квінтовым колом (на відміну від Й. С. Баха, у котрого прелюдії і фуґи в «Добре темперованому клавирі» розташовані у порядку висхідної хроматичної гами).

Цикл «24 прелюдії і фуґи» В. Задерацького відрізняється органічним поєднанням гармонічної і поліфонічної фактури, складною гармонією та чіткою тональністю, елементами авангарду та фольклорними мотивами і вважається першим відомим прикладом відтворення європейських барокових традицій у ХХ столітті. Аналогічні твори Р. Щедрина, В. Бібіка, П. Хіндеміта, Д. Шостаковича, з'явилися трохи пізніше.

У 1939 році Всеволода Задерацького амнігували, і він повернувся до Москви, де заснував філармонію та створив симфонічний оркестр. Під час Другої світової війни він перебував у Казахстані, а потім у Краснодарі. З 1945 року переїжджає до України, спочатку до Житомира, а згодом – до Львова, де працює у консерваторії, викладаючи фортепіано та камерний ансамбль. Згодом Задерацький розробив лекційний курс «Історія піанізму», що зацікавив студентів не тільки консерваторії, але й інших навчальних закладів міста; саме тут він вперше відчув сталість та задоволення від роботи, знайшовши творче спілкування із іншими творчими особистостями, такими як С. Крушельницька та С. Людкевич.

У цей період Всеволодом Задерацьким були створені два фортепіанні концерти для дітей, котрі були присвячені його підростаючому синові. Перший концерт а-moll (1946) відзначався яскравим «дитячим» характером за інтонаційним строем, рухом та фактурною організацією сольної партії. У другому концерті А-dur (1949) за основу взято тематизм народної пісні. Музика цих творів пронизана сонячною атмосферою, а елегійні моменти присутні лише в розвитку першої частини та другій частині концерту. Фортепіанні концерти для дітей В. П. Задерацького вражають як повноцінні концертні твори з насиченням технічною віртуозністю, побудовою за принципом контрастності фактур та експресивністю каденцій. Спілка композиторів України висловила позитивні відгуки та запропонувала виконання Другого концерту у Києві. Проте влада знову зазідала композитора у формалізмі, що викликало у нього серцеву хворобу. 1 лютого 1953 року Задерацький помер у Львові, поховали його на Личаківському кладовищі.

Музична спадщина В. Задерацького є багатоаспектною та різноманітною, вона відображає яскравий внесок у музичну культуру минулого століття.

Особливу увагу привертають фортепіанні цикли «Зошит мініатюр» (1929), «Мікроби лірики» (1929–1930) і «Порцелянові чашки» (1931), котрі послідовно виникають один за одним і можуть розглядатися як етап формування композиторського стилю. Після авангардистських перших сонат Задерацький прихилиється до естетики імпресіонізму, зокрема, до імпресіонізму Клода Дебюссі, що є ключовим в еволюції його стилю, котра у 1930-х роках завершується переходом до системи неоромантизму.

«Зошит мініатюр» складається з п'яти програмних п'єс, кожна з котрих відображає різні образи і настрої. «Хмари» – імпресіоністична замальовка, натхненна музикою Клода Дебюссі. «Авто» вражає своєю неблагозвучною сонорністю та гострою ритмічною пульсацією, що нагадує «механізоване» звучання. «Затаєне» сприймається як погляд у душу мешканця міста, що глибоко занурений у свої внутрішні переживання. «Карусель» – п'єса протилежна за характером попередній; яскрава та контрастна динаміка, насичена акцентами, переносить слухача в атмосферу ярмарку власне, як на це вказує ремарка «ярмарково». Фінальна п'єса «Марш-плакат» відзначається постійним фортіссімо від початку до кінця, що залишає враження звукового шоку. Чіткий ритм, акценти й маркато передають настрої демонстрацій радянської епохи з крокуванням колонами, гаслами та прапорами.

У «Зошиті мініатюр» композитор відмовляється від тотального використання стихійних дисонансів, котрі були характерні для його сонат, і створює власний гармонічний стиль. Це не є поверненням до романтичної тональності та терцовості, але вже не має конструктивізму, котрий був притаманний його попереднім творам.

Цикл «Мікроби лірики», створений безпосередньо після «Зошиту мініатюр», виявляє багато спільних рис з попереднім циклом. Основна схожість полягає у музичній мові п'єс, багато з котрих легко асоціюються з імпресіоністською стилістикою. Навіть при обмежених часових рамках п'єс (дві з чотирьох тривають всього кілька рядків), значення цієї музики не зменшується: «Мікроби лірики» відіграють важливу роль у творчості композитора, розвиваючи циклічні форми та неоімпресіоністську стилістику.

Цикл «Порцелянові чашки» є ще одним чутливим прикладом творчості В. Задерацького у жанрі фортепіанної музики. Він складається з чотирьох різноманітних мініатюр: «Польові квіти», «Цирковий вершник», «Барабан і труба», «Гулянка», об'єднаних концепцією колористичного остинато. Цей цикл є досить амбітним за художніми завдан-

нями, оскільки гармонічна основа залишається сталою протягом кожної п'єси. Цікаво, що реалізація цієї концепції сприяла появі нових звукових ефектів у фортепіанній музиці, від найніжніших та прозорих у «Польових квітах» до більш сильних та виразних у «Барабані та трубі». Перша п'єса цього циклу, «Польові квіти», може вважатися перлиною української фортепіанної музики ХХ століття. Ця мініатюра, хоч і коротка за часом виконання (її розмір майже не перевищує сторінку нотного тексту), втілює чарівну мелодію у високому регістрі, доповнену хроматичним остинато в супроводі, що надає їй магічного та чарівного характеру, притаманного справжнім шедеврам мистецтва.

У п'єсі «Цирковий вершник» неоімпресіоністські риси виражаються за допомогою яскравих деталей. Ця мініатюра, загалом витримана у стислій манері, відрізняється відмітним закінченням, що миттєво змінює стильовий характер композиції. Вплив воєнних подій відображений у фрагментарній замальовці «Барабан і труба», де діалог двох музичних інструментів, пов'язаних з військовою символікою, викликає застосування специфічних фортепіанних прийомів, що імітують їхні звуки.

У заключній п'єсі циклу «Гулянка» знову виявляються елементи імпресіоністського стилю; незважаючи на виражений простонародний характер, тут помічено ряд граційних мелодико-гармонійних прийомів, що виявляються у численних ладових переливах та ефектних *glissando*. В аналізі ранніх циклів Задерацького слід відзначити, що їх фортепіанний образ відповідає камерній манері, де кожна п'єса підпорядкована пошуку індивідуального колориту, передачі предметного змісту програми та нових рішень техніки формотворчих остинато у композиціях малого масштабу.

Частка творів Задерацького з 1940-х років присвячена війні; цій тематиці відповідають твори патріотичної спрямованості: сюїти для фортепіано «Фронт» (1944) і «Вітчизна» (1946), фортепіанний цикл «Легенди» (1944). У цих творах композитор, залишаючись вірним великим циклічним формам, змінює характер цих форм. Якщо раніше це були цикли п'єс із загально-асоціативною назвою, то тепер Задерацький пише дві сюїти з прямолінійним сюжетом. У них виявляються реалістичні, навіть публіцистичні риси, а сарказм набуває політичного відтінку – це особливо помітно в сюїті для фортепіано «Вітчизна».

Цикл фортепіанних п'єс «Легенди» В. Задерацького, що включає «Кривавий кактус», «Ущелина смерті», «Чорний вершник», «Сад перлинного винограду» і «Синьоока квітка», характеризується глибоким поєднанням музичних тем і поетичного

змісту. Після пережитих випробувань у таборах Задерацький створив цей цикл у новотональній манері, у якій спрощена музична мова відображає генеральну ідею радянської демократизації мистецтва.

Кожна п'єса цього циклу виражає своєрідний літературний образ у дусі символістської поетики. Задерацький вдало поєднує музичні елементи з поетичним текстом, розміщуючи його після кожної композиції. В «Ущелині смерті» автор використовує прості, але ефективні музичні прийоми, такі як остинатність та низькі регістри, що створюють напружену атмосферу. У «Саді перлинного винограду» відчувається ліричний настрій, котрий підкреслюється вишуканими фактурними прийомами. «Синьоока квітка» виражає ліричність у простій манері пісні. «Кривавий кактус» створює драматичний настрій, показуючи оманливу красу світу.

Цей цикл має складну структуру, засновану на взаємодії кількох тем, котрі послідовно виникають одна за одною. Чітке протиставлення тем відбувається і на рівні їх жанрової природи. Кульмінацією розвитку є поява третьої теми, яка відзначається значним драматичним напруженням. Остання п'єса циклу, «Чорний вершник», представляє собою шалену тарантелу, що відтворює улюблене Задерацьким представлення стрибків і супроводжується вражаючими звуковими ефектами.

Серед особливостей стилю цього циклу слід відзначити зміну манери авторського письма Задерацького, особливо у виконанні інструментального звучання. П'єси цього циклу більше нагадують фортепіанні транскрипції, котрі повноцінно відтворюють оркестровий задум. Це підтверджується різноманітними композиторськими позначеннями (наприклад, *quasi agra, cogni*), котрі використовуються в музичних текстах.

Загалом, у фортепіанних мініатюрах Задерацького здійснюється безпрецедентна симфонізація жанру, насичення його змісту трагедійними інтонаціями (Лукашенко, 2011, с. 115). Цей аспект виявляється в розширенні форми більшості п'єс (багато з них мають ознаки сонатності), у специфічному обробленні фортепіанної текстури та у численних авторських зауваженнях, котрі вказують на спробу відтворити звуки оркестрових інструментів.

Серед ключових особливостей фортепіанного стилю композитора в цьому жанрі варто відзначити: опертя на нижні регістри фортепіанного звучання, що призводить до зміцнення його тембру; спрямованість на чіткий запис нот на партитурі; переважання у фортепіанній канві високотехнічних прийомів, таких як послідовності октав та акордів.

Висновки. Отже, аналіз фортепіанної творчості В. П. Задерацького є ретельно обґрунтованим як теоретично, так і практично. Враховуючи унікальний характер його творчої долі, внутрішні та зовнішні суперечності, дослідження відображає глибину стильових змін у музичному мисленні та мові першої половини ХХ століття. Митець не залишає осторонь новаторські тенденції та процеси, проте після періоду авангардистських пошу-

ків зосереджується на пошуку «золотої середини» між традицією та радикальною новацією.

Наступні дослідження матимуть на меті повернути увагу сучасних виконавців як в Україні, так і за кордоном, до інтерпретації творів композитора. Також важливо, щоб музикознавці зосередились на дослідженні його творчості, що сприятиме виявленню стильової єдності та контекстуальних умов творіння В. П. Задерацького.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Будз М. Композитор Всеволод Задерацький. *Musika humana*: збірник статей кафедри музичної україністики ЛДМА ім. М. Лисенка. Львів. 2005. Вип. 2. С. 304-307.
2. Клин В. Українська радянська фортепіанна музика (1917–1977). Навчальний посібник. Київ: Наукова думка, 1980. 313 с.
3. Лукашенко Н. Задерацький: парадокси життя та творчість. *Наук. вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського*. Вип. 37. Київ: НМАУ ім. П.І. Чайковського. 2004. С. 127-133.
4. Лукашенко Н. Стильові основи фортепіанної поетики В. П. Задерацького : дис... канд. миств. : 26.00.01. Одеська національна музична академія імені А.В.Нежданової. Одеса. 2011. 243 с.
5. Мистецтво України. Біографічний довід. Київ : Українська енциклопедія, 1997. 579 с.
6. Митці Рівненщини. Енциклопедичний довід. Рівне : Вид. фірма «Ліста», 1997. 365 с.
7. Мірошниченко С. Тематична «аура» у поліфонічних творах В. Задерацького. *Наук. вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського*, 2000. Вип. 28. Київ: НМАУ ім. П.І. Чайковського. С. 177-185.
8. Постовойтова С. О. Особливості поліфонічного мислення композитора у циклі «24 прелюдії і фуги». *Наук. вісник НМАУ імені П.І. Чайковського*, 2022. Вип. 134. Київ: НМАУ ім. П.І. Чайковського. С. 86-100.
9. Твори українських радянських композиторів: для фортепіано. Київ : Муз. Україна. 1979. Вип. 3. 52 с.

REFERENCES

1. Budz M. (2005) Kompozytor Vsevolod Zaderatskyi. [Composer Vsevolod Zaderatsky] *Musika humana* : zbirnyk statei kafedry muzychnoi ukrainistyky LDMA im. M. Lysenka, 2. 304-307. [in Ukrainian].
2. Klyn V. (1980) Ukrainska radianska fortepianna muzyka (1917–1977). [Ukrainian Soviet Piano Music (1917–1977)] Navchalnyi posibnyk. Kyiv : Naukova dumka. 313. [in Ukrainian].
3. Lukashenko N. (2004) Zaderatskyi: paradoksy zhyttia ta tvorchoist. [Zaderatsky : Paradoxes of Life and Creativity] *Nauk. visnyk NMAU im. P. I. Chaikovskoho. NMAU im. P.I. Chaikovskoho* : zb. nauk. pr., 37. 127–133. [in Ukrainian].
4. Lukashenko N. (2011) Stylovi osnovy fortepiannoi poetyky V. P. Zaderatskoho [Stylistic Foundations of V. P. Zaderatsky's Piano Poetics] : dys... kand. mystv. : 26.00.01. Odeska natsionalna muzychna akademiia imeni A. V. Nezhdanovoi. Odessa. 243. [in Ukrainian].
5. Mystetstvo Ukrainy. Biografichniy dovid. (1997) [Art of Ukraine: Biographical Reference] Kyiv : Ukrainska entsyklopediia. 579. [in Ukrainian].
6. Myttsi Rivnenshchyny. Entsyklopedychnyi dovid. (1997) [Artists of Rivne Region: Encyclopedic Reference] Rivne : Vyd. firma «Lista». 365. [in Ukrainian].
7. Mirosnychenko S. (2000) Tematychna «aura» u polifonichnykh tvorakh V. Zaderatskoho. [Thematic "Aura" in V. Zaderatsky's Polyphonic Works] *Nauk. visnyk NMAU im. P. I. Chaikovskoho. NMAU im. P.I. Chaikovskoho* : zb. nauk. pr., 28. 177-185. [in Ukrainian].
8. Postovoitova S. O. (2022) Osoblyvosti polifonichnoho myslennia kompozytora u tsykli «24 preliudii i fuhu». [Features of the Composer's Polyphonic Thinking in the Cycle "24 Preludes and Fugues"] *Nauk. visnyk NMAU imeni P.I. Chaikovskoho. NMAU im. P.I. Chaikovskoho* : zb. nauk. pr., 134. 86-100. [in Ukrainian].
9. Tvory ukrainskykh radianskykh kompozytoriv: dlia fortepiano. (1979) [Works of Ukrainian Soviet Composers: for Piano]. Kyiv : Muz. Ukraina, 3. 52. [in Ukrainian].